

Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Yıl: 2019/3, Sayı:35, s.52-82
Journal of Süleyman Demirel University Institute of Social Sciences Year: 2019/3, Number:35, p. 52-82
Alınış /Receieved:20.05.2019 Kabul/Accepted: 29.08.2019 Online Yayın/ Online Published: 19.10.2019

KAYNAK GÖSTER: Erdem, V , Turan, S . (2019). Şerif Ali'nin Mecmua-i Gazeliyatı'nda Yer Alan Nutuklar. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi , (35) , 53-83.

ŞERİF ALİ'NİN MECMUA-İ GAZELİYATI'NDAYER ALAN NUTUKLARI¹

Selami TURAN²
Veysel Murat ERDEM³

ÖZET

Nutuk; tarikata yeni girenlere tarikat adabını öğretmek, onları irşat etmek, zikre ve ibadete yönlendirmek, tarikatta geçilecek aşamaları anlatmak amacıyla yazılan şiirlere verilen addır. Bu çalışmaya konu olan nutuklar, Şerif Ali'nin "Mecmûa-i Gazeliyyât" isimli eserinde önemli bir yer almaktadır.

Kâdirî tarikatına mensup olan şairin hayatı ile ilgili bilgiler kısıtlıdır. Şerif Ali, Girit'in Hanya şehrinde doğmuştur. İstanbul Tophane Kâdirî Dergâhı'nda eğitim görmüş ve buradan hilafet almıştır. Daha sonra Girit'e dönen şair, Kandiye şehrinde bir Kâdirî tekkesi kurarak vefatına kadar burada şeyhlik yapmıştır. Sûfi bir şair olan Şerif Ali'nin nutuklarında; Allah'a ve Peygamber (s.a.v.)'e dua, üç aylar, mübarek geceler, tarikatın önemi, Kâdirilik, İsmail Rûmî, Abdülkadir Geylânî vb. konular yer almıştır.

Bu çalışmada Şerif Ali'nin hayatı, edebî kişiliği üzerinde durulmakla birlikte, eserinde yer alan nutuklar şekil ve içerikleri açısından incelenmiş olup çalışmanın sonunda nutukların transkribeli metni verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Şerif Ali, Nutuk, Mecmû'a-i Gazeliyyât, Kâdirilik

¹ SDÜ BAP Koordinasyon Birimi tarafından 4590-YL1-16 numaralı proje kapsamında desteklenen "Şerif Ali'nin Mecmua-i Gazeliyatı: İnceleme-Metin" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Destekleri için SDÜ BAP Koordinasyon birimine teşekkür ederiz.

² Prof. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, selamituran@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0003-0888-1191>

³ Öğretmen, Milli Eğitim Bakanlığı, veyselmurat86@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-5826-8574>

THE NUTUK'S OF SERİF ALİ'S MECMUA-İ GAZELİYAT

ABSTRACT

Nutuk; to teach the people order's dicipline, to guide them, to direct them to celebrate and worship, to tell the stages to be passed in the order is the name given to poems. The nutuk's that are the subject of this study have an important place in Şerif Ali's "Mecmûa-i Gazeliyyât".

There is restricted information about Sherif Ali's life who was a member of Qadiriyya order the poet was born in Crete, Hania. He studied and graduated from there. After his graduation he returned to Crete. He set up Qadiriyya lodge in Crete, Heraklion. He lead as a sheikh until his death.

Sufism and order had disciplined over Sherif Ali's poems who was a sufi poet. Praying to Allah and Prophet, holy months and nights, importance of order, Qadiriyya, Ismail Rumi, Abdülkadir Geylani etc. are the main subjects of his poems.

In this study Sherif Ali's life, his literary personality and the nutuks in his book are analyzed in term of form and meaning and the nutuk's were transcribed.

Key Words: *Sherif Ali, Nutuk, Mecmû'a-i Gazeliyyât, Qadiriyya*

GİRİŞ

Mecmua, Arapça "cem" kökünden türemiş bir kelime olup "toplanmış, biriktirilmiş, bir araya getirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şey, seçme yazılardan meydana gelen yazma eser" anlamlarına gelir (Develioğlu, 2004:59; Pala, 2004:300; Sami, 2009:1293, Uzun, 2003:265). Edebiyat terimi olarak ise, genellikle bir ya da fazla yazar veya şair tarafından oluşturulan, türlü şekil ve hacimlerdeki dinî, din dışı, manzum ya da mensur eserlerden oluşan derleme kitap, defter, şiir defteri gibi anlamları karşılar (Kut, 1986:170; Uzun, 2003:265). Mecmua, Osmanlı'da çok yaygınlaşmış ve bazı türlere ayrılmıştır. Tefsir, hadis, fetva, dua, tasavvuf, nazire kaside, gazel, naat, methiye, mersiye vb. pek çok türde yazılan mecmua, müellifler ve okurlar tarafından çok tercih edilen bir tür olmuştur (Uzun, 2003:268). Mecmualar; nazire mecmuaları, bir antoloji niteliğinde olan seçme şiir mecmuaları, türlü konularda risalelerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar, aynı konudaki eserleri içeren mecmualar, tanınmış kişilerce hazırlanmış, yararlı bilgileri içeren mecmualar (Levend, 1984:166-167), manzum-mensur karışık veya

farklı dillerle oluşturulan mecmualar (Kut, 1986:170), nazire mecmuaları, belirli şairlerin divanlarını/şiiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar, şiiirlerin şekil özelliklerine göre oluşturulan şiiir mecmuaları, şiiirlerin konularına göre oluşturulan (tematik) şiiir mecmuaları ve şairlerin aidiyeti/mensubiyeti esasına göre hazırlanan mecmualar (Gürbüz, 2011:10-14) olmak üzere, türlere ayrılmıştır. Mecmualar, edebiyat tarihi için zaman zaman asıl kaynaklara yardımcı olması zaman zaman da tek kaynak olması yönünden oldukça önemlidir (Aydemir, 2007:123). Mecmualar, oluşturuldukları dönemin edebî zevkini yansıtma larının yanında tezkirelerde yer almayan, dîvânı bulunmayan şairlerin şiiirlerinin edebiyat dünyasına kazandırılmasını sağlamaktadır.

Çalışmada ele alınan mecmua, gazel nazım şekli ile oluşturulan ve Kâdirî tarikatının öğretilerini içeren, içinde nutuk türündeki şiiirlerin önemli bir yer tuttuğu bir mecmuadır. Nutuk; mürşitlerin, pîrlerin, şeyhlerin tarikata giren saliklere tarikat kurallarını, davranış şekillerini öğretmek kısaca onları irşat etmek amacıyla söyledikleri şiiirlerdir (Güzel-Torun, 2003:351; Dilçin, 2016:3448). Bir dervişin tarikatta baştan sona geçeceği mertebelerde yapması gereken davranışları ve çekeceği zikirleri anlatan nutuklar, çoğunlukla pîrler ve yüksek dereceli tarikat mensupları tarafından söylenirler. Didaktik bir özelliğe sahip olan nutuklarda yalnız bir dil, özendirici, coşkun bir anlatım kullanılır. Tekke Edebiyatı'na ait bir tür olan nutuk, daha çok Bektaşîlerde görülür (Pala, 2014:362-363). İçerikleri bakımından nefeslerle aynı olan nutuklar, belli bir ezgisi ve özel bir bestesi olmaması yönüyle nefes türündeki şiiirlerden ayrılır (Bilgin, 2011:382).

ŞERİF ALÎ'NİN MECMÛ'A-İ GAZELİYYÂTI'NDA YER ALAN NUTUKLARI

Şerîf Alî, 18.yüzyılda yaşamış Kâdirî tarikatına mensup bir şeyhtir. Doğum tarihi ile ilgili herhangi bir bilgiye ulaşılamayan şair, eserinde yer alan bilgilere göre Girit'in Hanya şehrinde doğmuş (Şerîf Alî, [yz.]1292:1/b), İstanbul Tophane'de Kâdirî Dergâhı'nda eğitim görmüş, buradan hilafet alarak Girit'e dönmüş ve Kandiye şehrinde bir Kâdirî tekkesi kurmuştur. Dervişleri bu tekkede cem etmiş ve vefatına kadar burada şeylik yapmıştır (Çakır, 2012:621-623). Şairin vefat tarihi, ölümünden çok sonra tarih düşürmek maksadıyla Tophane Kâdirî

Dergâhı postnişînlerinden Şerif Ahmed Muhyiddin tarafından yazılan şiire göre H. 1209 yılının Muharrem ayıdır (Çakır, 2012:621-623).

“Şerîf” mahlasıyla tasavvufî şiirler yazan Şerîf Alî'ye ait Mecmû'a-i Gazeliyyât isimli eser, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, No: 430/b numarada kayıtlı olup yetmiş sekiz varaktır. Eser, kendini Şerîf Alî'nin tekkesinde postnişînlik yapan Hüseyin Kâmî'ye muhabbetle bağlı bir derviş olarak tanıtan Râmiz Kâdirî tarafından H.1292 yılında istinsah edilmiştir (Şerîf Alî, [yz.]1292:1/a). Eserin bazı sayfalarında kısmî bozulmalar vardır; otuz altıncı varaktan sonra eksik varak ya da varaklar bulunmaktadır (Şerîf Alî, [yz.]1292:1,4,5,7,29,30,31,36,58,78). Mecmû'a-i Gazeliyyât, hurûf-ı hecâyâ göre tanzim edilmiş yüz otuz yedi şiirden oluşmaktadır. Bu şiirlerden yüz otuz bir tanesi gazel, üç tanesi koşma, bir tanesi murabba, bir tanesi kaside ve bir tanesi de muhammes nazım şekli ile yazılmıştır. Nazım türü olarak ise mecmuada tevhit, devriye, ilâhî, methiye, münacat, nasihat-nâme, naat, nutuk ve ramazaniyye kullanılmıştır. En çok tercih edilen nazım türleri ilâhî ve nutuktur. Eserdeki yüz otuz yedi şiirden yirmi yedi tanesi nutuk nazım türünde yazılmıştır. Bir tekke şeyhi olması hasebiyle şiirlerinde biçimsel özelliklerden çok içeriğe önem veren Şerîf Alî'nin mecmuasında aruz kusurlarına, nazım şekilleri ile ilgili hatalara ve yazım hatalarına rastlanmaktadır (Şerîf Alî, [yz.]1292:2a, 7b,1 7a, 17b, 22a).

Niyâzî-i Mısrî, Şerîf Alî'nin edebî kişiliğinin oluşumunda etkili olmuştur. Şerîf Alî, bir şiirinde ondan “Abdülkadir Geylânî'nin gülü” olarak bahsetmiş⁴, Niyâzî-i Mısrî'nin bir şiirini de tanzir etmiştir⁵. Şerîf Alî, şiirde esas olanın mana olduğu düşüncesindedir. Sözün güzel söylenmesinin, inci gibi dizilmesinin, süslü olmasının önemi olmadığını savunur⁶. Şiirlerinde hem beyit hem de dörtlük nazım birimini kullanan

⁴ TÂc-ı Şerife nişân-ı öüccet imøÀ hemÀn
Mîârî olur bi-gümÀñ güli èAbdu'l-ûÀdirün (Şerif Ali, , [yz.]1292:54/a).

⁵ Gelen bir ûÀlibe Óakka delilüm
Ûariúüñ òod binÂsıdur şerièat (Şerif Ali, , [yz.]1292:5/a).

...
Budur evvel úapu dergâh-ı Óaúúa
Ki yolun ibtidâsıdur şeri'at (ERDOĞAN,1998:26-28).

⁶ Suðan-dÀn olsa da bir şÀeir-i nev-reste èÀlemde

Şerîf Alî, hece ölçüsüyle yazdığı üç şiiri dışında bütün şiirlerinde aruz ölçüsünü tercih etmiştir⁷

1. Mecmuadaki Nutukların Şekil Özellikleri

Mecmû'a-i Gazeliyyât'ta yer alan nutukların yirmi altı tanesi gazel, bir tanesi de koşma nazım şekli ile yazılmıştır. Eserde nutuk nazım türü ile yazılan şiirlerden onu gazel, dokuzu ilâhî, biri naat, yedisi de nutuk başlığıyla yazılmıştır. İlâhî ve naat başlığıyla yazılan şiirler, içerik olarak nutuk özellikleri gösterdiği için nutuk başlığı altında toplanmıştır.

Şerîf Alî'nin nutuklarda en çok tercih ettiği aruz kalıbı, remel bahrinden "FÀ'ilÀtün fÀ'ilÀtün fÀ'ilÀtün fÀ'ilün" (10) ve hecez bahrinden "MefÀ'ilün mefÀ'ilün mefÀ'ilün mefÀ'ilün" kalıbıdır (9). Bunların dışında iki şiirde remel bahrinden "Fe'ilÀtün (fÀ'ilÀtün) fe'ilÀtün fe'ilÀtün fe'ilün (fa'lün)", iki şiirde hecez bahrinden "Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ûlün" ve bir şiirde de hecez bahrinden "Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ûlün" kalıbını kullanmıştır. İki şiirde ise vezin bulunamamıştır.

2. Mecmuadaki Nutukların İçerikleri

Mecmuadaki nutuklarda tarikata davet, tarikat ehlinin özellikleri, Allah aşkı, Kâdirîlik, tarikat büyükleri, zikir ve ibadetin faziletleri gibi konular işlenmiştir.

2.1. Dervişlerin Özellikleri

Şerîf Alî, nutuklarında "derviş, salik, marâbut" gibi isimlerle andığı Kâdirî tarikatına mensup dervişlerin özelliklerini belirtmiştir. Kâdirî dervişleri, hakikat ve hikmet sırlarına vakıftır:

ÓÀmil-i sırr-ı óaúúúatdür gürÿh-ı ÚÀdirî
VÀúıf-ı esrÀr-ı óikmetdür gürÿh-ı ÚÀdirî
(23/1)

BelÀaat-gÿne taèbir olmayan elfÀô neylerler
...
LeèÀl gibi zibÀ-yı muntaðam pÀkize olmazsa
Dizilmiş silk-i taèbire tehî gÿyÀn neylerler (Şerif
Ali, [yz.]1292:18/b).

⁷ Hece ölçüsüyle yazdığı şiirler için bkz.:28, 65, 96, 112 numaralı şiirler (Şerîf Alî, [yz.] 1292:14a, 35a-36a, 62b-63a).

Şerîf Alî, bir şiirinde “marâbut” redifini kullanmıştır. Marâbut kelimesi lügatte, murâbıt kelimesi ile aynı anlamda gösterilmekte olup halvete çekilerek kendini dinî hayata adayan, sürekli ibâdet eden kimse ve dervişlere, şeyhlere Fas'ta verilen unvan manalarıyla yer almıştır (Redhouse, 2014:798; Devellioğlu, 2005:684). Söz konusu şiirde şairin, “güzel insan” olarak nitelediği dervişler, hâl ehlidirler; söyledikleri sadece sözde kalmaz:

Ne güzeldür şu Âdem ki marÂbuù
Ki úÀlüñ óÀl ede iş bu marÂbuù
(16/1)

Onların ihsanları, şüpheleri yok edici bir delildir. Sohbetleri ise hakikat ilmine ulaşır. Dervişler hikmet ve himmet sahibidir:

Üccet-i úÀüiêadür himmeti dervişÂnuñ
Öikmete bâliâdir äóbet(i) dervişÂnuñ
(19/1)

Görünüşte bir damla olan dervişler, mana âleminde Allah'ın lütuflarının denizidir:

Úaüreyüz äyretde ammÀ èÀlem-i maenÂdayuz
Baór-i elùÀf-ı òudÂyuz ÚÂdiriyüz ÚÂdiri
(22/5)

Kâdirî dervişlerinin önemli bir özelliği de, keramet sahibi olmalarıdır:

Üariúatde óaúüúatde bize ÚÂdiriler dirler
ÔuhÿrÂt-ı kerÂmetde bize ÚÂdiriler dirler
(8/1)

Kâdirîlerin Allah aşkıyla yaşadığı cezbenin bir zerresi âlemi aydınlatan bir güneş gibidir ve bu aşkı yaşayan Kâdirîlerin sahip olduğu makam, apaçık çok büyük bir kerâmetin tezahürüdür:

Şevúinün bir zerresi öÿrşid-i èÀlem-tÂb olur
Gün gibi evc-i kerÂmetdür maúÂm-ı ÚÂdiri
(25/6)

2.2. Himmet

Himmet, “kemal hâline ve istediği başka bir şeye ulaşmak için kalbin bütün maneviyatıyla Hakk'a yönelmesi veya velilerin maksadı hâsıl eden, kişileri istediklerine ulaştırın manevi güçleri” anlamına gelir

(Uludağ, 2012:170). Mecmuadaki nutuklarda himmet, tarikat büyüklerinin yardımı anlamında kullanılmıştır. Şaire göre kâmiller, hakikate ulaşmış kimselerdir. Onların sermayesi hakikat iken aşk ehlinin sermayesi ise, kâmillerin himmet ihsan etmesidir:

Ehl-i eîşúñ feyø-i himmetden olur sermÀyesi
KÀmilÀnun da óaúîúatden olur sermÀyesi
(27/1)

Salikin mürşidinden himmet alabilmesi için ilâhî aşka tutulmuş olması ve ona hizmette bulunması gerekmektedir:

Mürşidüñ himmetine lâzım imiş eîşú-ı İlÀh
Himmet almaàa sebep şeyðine òidmette
olur (7/4)

2.3. İlâhî Aşk

Nutuklarda anlatılan aşk, ilâhî aşktır. Aşka çok önem veren Şerîf Alî, nutuklarında hem tarikat mensuplarına hem de tarikata davet ettiği salıklere aşkın önemini anlatmıştır. Şair, âşıkların daima aşk ateşiyle yandığını, ağlayıp inlediğini ancak bu aşk derdinin eksilmesini istemediklerini belirtir:

èĀşıúúñ gör óÀlini dÀeim yanar eîşú odına
Eyler ol zÀri enini derde nousÀn istemez
(11/4)

Dervişler, Hakk'ın cemaline âşık bülbül gibidir. Onlar vahdetin gül bahçesinde Allah'tan başka sevgili istemezler:

CemÀl-i Óaúúa èĀşıú bülbül-ÀsÀ eyledi feryÀd
O gül-şen-zÀr-ı vaódetde aña hiç kimse yÀr
olmaz (12/4)

Şerîf Alî bir başka beyitte, dervişlerine hakiki aşktan bir parça kazanmanın onlara yeteceğini söylemektedir. Bu aşkın, dervişleri mutluluğa ulaştıracağını ve bunun dışındaki her şeyin kuru bir kavga mahiyetinde olduğunu şöyle ifade eder:

Yetmez mi muóabbet kesb iden eîşú-ı
óaúîúatden
äafÀya vÀsıl ol àayrı úuru àavàAyı
n'eylersün (18/3)

2.4. Masivadan Uzaklaşma

Masiva, “Allah’tan başka her şey” anlamında kullanılır (Uludağ 2012:237). Şerîf Alî, insanı meşgul eden şeylere gönül vermemeleri ve tembellik etmemeleri hususunda salikleri uyarmaktadır. İnsanın masivadan uzaklaşmasıyla mutlak varlığın tecelli edeceğini söyler:

Göñül virme ealâ'îüden kesel àayr-ı
òalâyıúdan

Tecellî ire vaódetden bulasın lezzet-i elfâô
(17/3)

Dünya ve dünyalık olan her şey, insanları Hak yolundan uzaklaştırır. Şerîf Alî, huysuz bir kocakarıya benzettiği dünyaya gönül vermenin iman sahipleri için hata olduğunu belirtir:

èAcÿz-ı dehre dil virmek òauâdur ehl-i imâna
Tevekkül dilberüñ menóÿs iden rüsvâyı
n'eylersün (18/2)

Şair, bir başka beyitte de Kâdirîlerin masivadan arınmış olduğunu, dünyalık dertleri çekmediklerini şöyle ifade eder:

Çekmezüz úayd-ı sivâyı mâsivâdan èâriyüz
Tarîk-i her dü-sezâyuz úâdiriyüz úâdirî
(22/2)

2.5. Pirlere Bağlanma ve Onlara Hizmette Bulunma

Tarikat yoluna giren saliklere bu yolda rehberlik eden pirlere, saliklerin bu yolda ilerlemesini sağlayan ve onları irşat etme liyakatine sahip kimselerdir. Şerîf Alî, nutuklarında Hak yolunda ilerleyen saliklere bir pire, şeyhe bağlanmanın önemini vurgulamıştır. Hakk’a giden bu irfan yolunda bir kâmile kul olmak gerektiğini söyler:

Bu èirfân yolına úul ol eriş bir kâmile sen
de

Ki nuúú-ı câvidâdur hem sözündür şeker-i
elfâô (17/2)

Şerîf Alî, bu yolda mürşid-i kâmilin rızasının salike rehberlik edeceğini ifade eder:

Mürşid-i kâmil rıðâsı reh-nümâsıdur anuñ
Sâlikün iòlââ-ı niyyetden olur ser-mâyesi
(27/4)

Bir başka beyitte de şair, Hakk'a ulaşmanın yolunun pîre bağlanmak olduğunu şöyle belirtir:

Olanlar pîrine vââıl adıyla oldılar vââıl
Budur maósyle ve'l-óââıl äalÀ yÀ Hÿ edib-Àne
(20/7)

Kâdirî tarikatına mensup olan Şerîf Alî, bu tarikatının kurucusu Abdülkadir Geylânî'ye nutuklarında çokça yer vermiştir. Şair, ailesinin ona kuşaklarca hizmet ettiklerini söyleyerek ondan ihsan beklediklerini dile getirir:

Pîrimizdendür bu devlet
Ced-be-ced eylerüz óizmet
èAbdu'l-úÂdir ide himmet
Dönsün bizüm devrÂnımız
(15/7)

Şerîf Alî, bir diğér beyitte de velîlere “verilen bir unvan” (Uludağ, 2012:323) olan “sultan” unvanıyla zikrettiği Abdülkadir Geylânî'ye canıgönülden tabi olunması gerektiğini ve onun ruhaniyetinin rehber olması ile ilerlenen yoldaki kapıların açılacağını şöyle ifade eder:

Bende ol sulûÂn-ı èAbdu'l-úÂdire ez-cÂn dil
Ola rÿóÂniyyeti reh-ber saña fetó ola bÂb
(1/3)

Nutuklarda değinilen bir başka konu da, salıkların Hakk'a olan yolculukları süresince pîrlere hizmet etmelerinin önemidir. Şerîf Alî, bu hizmetin makbule geçtiğini ve salıkların bu hizmetine karşılık Allah'ın rızası ile ihsanını beklediklerini belirtir:

SÂlik-i òidmetini òora geçermiş gördüm
èÁúibet bünye-sezÀ feyø-ı rıøÀ isterler
(6/4)

Şair, bir başka beyitte de kendine seslenerek, pîrlere hizmet edene Allah'ın lütufta bulunacağını ve bu lütuf ile ihsanın da kendisine yeteceğini şöyle ifade eder:

Şerif it óidmet-i pîrÂn kerem eyler saña
YezdÂn
Yeter luùfıla bu iósÂn äalÀ yÀ hÿ edibÂne
(20/8)

2.6. Tarikata Davet

Şerîf Alî, nutuklarında salikleri Allah'ın ihsanına, keremine nail olabilmek için Kâdirî tarikatına bağlanmaya davet eder:

Olmak istersen ùariú-i ÚÀdiriden feyø-yÀb
Gel èazizüm intisÀb eyle ùariúe intisÀb
(1/1)

Şair, Kâdirîleri "ihsan makamının en yücesi" olarak tanımlar:
İntisÀb it der-geh-i SulùÀn èAbdu'l-úÀdire
CÀh-ı vÀlÀ-yı èinÀyetedür gürÿh-ı ÚÀdirî
(23/3)

Şerîf Alî, bir başka beytinde de tarikata yeni gelenlere Kâdirîlere gönül gözü ile bakmasını tavsiye etmektedir. Kâdirîlere yakın olanların, ariflerin ve tarikatın önde gelenlerinin sırlarına eriştiğini anlatır:

Bu cÀn göziyle ey nev-dem bize gel bu sözü
Bize yaúın gelen cÀna bulur sırr-ı òavÀãã-ı
elfÀô
(17/4)

2.7. Uzlet

Halvet, inziva gibi adlarla da anılan uzlet, günahattan kaçınmak ve daha çok ibadet edebilmek için insanlardan ayrılarak ıssız yerlere çekilmek anlamına gelir (Uludağ, 2012:364). Şerîf Alî, salikleri Kâdirîlik yoluna davet ederken bu yolda hep beraber uzlete çekilmeye çağırır:

Biz ÚÀdirî eùvÀrına hem-dost viãÀlüz
Gel sen de bizümle idelüm èuzlet-i vaódet
(2/5)

Uzleti bir hazineye teşbih eden Şerîf Alî, saliklere dünyadan uzaklaşmayı tavsiye eder:

Saña gencîneè-i èuzlet yeter dünyÀyı
n'eylersün
ÚanÀeat var iken ùÿl-i emel sevdÀyı
n'eylersün
(18/1)

Şair, bir başka beytinde de bu dünyada tadılacak bir zevk varsa buna uzletle ulaşılabileceğini söylemektedir. Uzlet ile bu riyasız mutluluğa ulaşanların da tarikat ehli olduğunu belirtir:

Var ise ðevú-i cihÀn èÀlem-i èuzletde
olur
Bì-riyÀ şevú-i ãafÀ ehl-i ùariúatde olur
(7/1)

2.8. Zahid

Zahit, “Allah’ın emirlerini yerine getirmekle birlikte her işin yüzeyinde kalıp derinine inmesini beceremeyen” kimse anlamına gelir (Pala, 2014:488). Zahitler, “şekilci, zahirci olup arif ve âşık olmayan” kimselerdir (Uludağ, 2012:389).

Şerîf Alî’nin nutuklarında dervişlerin yapması gerekenler anlatılırken bir de olumsuz bir tip olarak zahit anlatılmaktadır. Zahit, ilâhî aşktan bihaber olup âşıkların hâlini anlamayan bir karakter olarak nutuklarda yerini almıştır. Şerîf Alî, zahitlere “Biz Kâdirîleri ayıplamayın ki biz aşk ehliyiz” diyerek seslenir:

ZÀhid bizi ùaèn eyleme kim ehl-i hevÀyuz
Şÿrîde-dilli mÀl-i pÀkîze-liúÀyuz
(10/1)

Şair, bir başka beyitte ise, zahitlere “Kâdirîlerin sırlarını anlamazsanız bari sohbetlerinin özüne imanla bakın” diyerek şöyle hitap eder:

ZÀhidÀ esrÀrını fehm idemezseñ anlaruñ
BÀri imèÀn-ı naôar úıl ãóóbetüñ icmÀline
(21/4)

2.9. Zikir

Zikir, “zıkr-i cehrî” veya “zıkr-i alâniye” denilen yüksek sesle veya çevredekilerin duyabilecekleri şekilde sesli yapılan zikir ve “zıkr-i hafî” denilen sadece zikri yapanın duyabileceği bir sesle yapılan zikir olmak üzere iki türlü yapılır (Uludağ, 2012:393-394). Kâdirî tarikatında zikir, toplu olarak cehrî ve hareketli yapılır. Tarikatın Türkiye’de yaygın olan Rûmiye ve Eşrefiye kollarında zikir şöyle yapılır: Dervişler hilal şeklinde bir halka oluşturup zikre başlarlar. Önce oturularak başlanan zikre belirli dualar okunduktan sonra ayakta devam edilir. Ayakta “Allah, hayyü’l-kayyüm”

esmalarıyla ahenkli bir şekilde hareket edilerek dönülür. Şeyhin duasıyla zikir sona erer (Azamat, 2001:133-135).

Şerîf Alî, nutuklarında zikrin önemine çokça değinmiştir. Şair, her seher vaktinde Allah'ın "Hu" ismini zikrederek feryat ettiğini, bir denize teşbih ettiği ilâhî aşka gark olanın başka bir şey istemeyeceğini söyler:

Her seóer feryÀd-ı nÀrum nÀleè-i Hÿdur benim
Baór-i èişúa àarú olan bir baór-i èummÀn
istemez (11/3)

Kâdirîleri, "Allah'ın isimlerini zikredenler" ve "zikir halkasının okuyucuları" olarak tanımlayan şair, tevhit zikrini güçlü bir şekilde icra ettiklerini belirtir:

Biz CenÀb-ı KibriyÀnuñ õÀkir-i esmÀsıyuz
Òalúae-i tevóid-i õikrúñ velvele-ÀrÀsıyuz
(14/1)

Devrân, "sûfilerin zikir sırasında okunan Kur'an âyetlerini veya ilâhîlerin etkisiyle duygulanıp coşarak çok defa gayri ihtiyarî yerinden fırlayıp dönmeye başlamasına verilen addır" (Uludağ, 1994:248). Devrânla zikir usulünün Kâdirî tarikatındaki öncüsü, İsmail Rûmî'dir (Öngören, 2008:242). Şerîf Alî, Kâdirîlerin devranla zikir usulünü şöyle anlatır:

AllÀh AllÀh Hÿ diyerek
Õikr-i ÕudÀ eyleyerek
İnkÀr ehlin döverek
Dönsün bizüm devrÀnımız
(15/4)

SONUÇ

Mecmualar, yazıldıkları dönemin edebî zevkini yansıtan ürünler olmuştur. Bununla birlikte, tezkirelerde ve diğer kaynaklarda yer almayan şairlerin şiirlerinin edebiyat tarihine kazandırılmasında çok önemli bir rol oynamaktadır. Çalışmaya konu olan "Mecmû'a-i Gazeliyyât", hakkında bu eserden başka bir eserine ulaşamadığımız Şerîf Alî'ye ait dinî-tasavvufî içerikli şiirlerin yer aldığı bir gazel mecmuasıdır. 18. yüzyılda yaşamış olan Şerîf Alî, Kâdirî tarikatına mensup mutasavvıf bir şairdir. Edebî kişiliğinin oluşumunda Niyâzî-i Mısırî'nin etkili olduğu görülmektedir.

Şerîf Alî'nin Derviş Râmiz tarafından istinsah edilen "Mecmû'a-i Gazeliyyât" isimli eserinde nutuk türüne çok önem verildiği görülmektedir. Mecmuada yer alan nutuklardan yirmi altı tanesi gazel, bir tanesi koşma nazım şekli ile yazılmıştır. Mecmuadaki nutuklarda görülen yazım yanlışları, vezin problemleri gibi unsurlar şairin, nutuklarını yazarken estetiği ikinci plana atarak anlama yöneldiğini göstermektedir. Nitekim nutuklarında kullandığı dil de sade ve samimidir.

Bir Kâdirî şeyhi olan Şerîf Alî'nin nutuklarında, tarikata davet ve Kâdirî dervişlerinin özellikleri en çok değinilen konular olmuştur. Şerîf Alî, ayrıca pirlere bağlanmanın ve hizmet etmenin önemi, bu geçici dünyaya aldanmanın yanlış olduğu, Allah'a ulaşabilmek için onun aşkıyla dertlenilmesi gerektiği, ibadetin ve zikrin önemi, salıklere yol göstermek, âşık, zahit vb. konulara da nutuklarında yer vermiştir.

KAYNAKÇA

- AYDEMİR, Y. (2007). "Metin Neşrinde Mecmuanın Rolü ve Karşılaşılan Problemler", *Turkish Studies/Türkiyat Araştırmaları*, S.2/3, s.122-137.
- AZAMAT, N. (2001). "Kâdirîye", *Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (DİA)*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, c. 24, s.131-136.
- BİLGİN, A. A. (2011). "Tekke Edebiyatı", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, c. 40, s.381-384.
- ÇAKIR, A. (2012). *Abdülkadir-i Geylânî ve Kâdirîlik*, İstanbul: İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, F. (2005). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.
- DİLÇİN, C. (2016). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- ERDOĞAN, K. (1998). *Niyâzi-i Mısri Dîvânı*, Ankara: Akçağ Yayınları.

- GÜRBÜZ Mehmet (2011). *Kâbilî'nin "Sultân-ı Hûbâna Münâsib Eş'âr" Adlı Şiir Mecmuası*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÜZEL, A. ve TORUN, A. (2003). *Türk Halk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KUT, G. (1986). "Mecmualar", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler*, İstanbul: Dergah Yayınları, C.: 6, s.170-174.
- LEVEND, Ağâh Sırrı (1984). *Türk Edebiyatı Tarihi Giriş*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- PALA, İ. (2014). *Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- REDHOUSE, J. (2014). *Türkçe/Osmanlıca-İngilizce Redhouse Sözlüğü*, İstanbul: Sev Yayıncılık.
- Şemseddin Sami. (2004). *Kâmûs-ı Türkî*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- ŞERÎF ALÎ. (1292). *Mecmû'a-i Gazeliyyât*, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, No: 430/b.
- ULUDAĞ, S. (1994). "Devran", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 9, s.248-249.
- (1997). "Abdulkâdir-i Geylânî", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. I, s.234-239.
- (2012). *Tasavvuf Terimleri Sözlüğü*, İstanbul: Kabalcı Yayınları.
- UZUN, M. (2003). "Mecmua", *DİA*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, C. 28, s.265-268.

Eserde Yer Alan Nutuklar

FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilün
Olmak istersen ùariú-i ÚÀdiriden feyø-yÀb
Gel èazizüm intisÀb eyle ùariúe intisÀb

ÁsitÀn-ı sidresinde cemè olan èÀşıúlara
Mülòau ol kim perde olmaz èÀşıaa bunda óicÀb

Bende ol sulùÀn-ı èAbdu'l-úÀdire ez-cÀn (u) dil
Ola rýóÀniyyeti reh-ber saña fetó ola bÀb

CÀn gözün cÀndan uyandur eyle ol gözden naôar
Sen seni gör anda farú eyle saña budur cevÀb

Òalúa-i tevóid-i öikru'llÀha gel iòlÀã ile
Ey ŞerifÀ sÀlik-i Óaúúa budur emr-i äavÀb
(Şerif Alî, [yz.]1292:3b-
4a)

2

Mef'ýlü / MefÀ'ilü / MefÀ'ilü / Fe'ýlün
ErbÀb-ı ùariúatde olur kÀn-ı óaúúat
Pirüdür aña himmet-i pirÀn ile vuâlat

EsmÀ-i ÒudÀ reh-ber olur rÀh-ı göñülden
Dilden dile eôhÀrına hem-sÀye muóabbet

Bir dil ki anuñ feyôidür veli ola
VicdÀniledür rütbe-i ÀdÀbla ülfet

ÒalÀsla gel tekye-i èirfÀnda muúim ol
VÀsıl ola tÀ maúâad-ı aúãÀ-yı meveddet

Biz ÚÀdiri euvÀrına hem-dost-ı viãÀlüz
Gel sen de bizümle idelüm èuzlet-i vaódet

EsrÀr-ı ùariú oldı vedièeatle muóauúau
Çün evvelidür himmetün iòlÀãile èuzlet

ÎnûÂú iledür güfte-i şÀyÀn ŞerifÀ
Herkesde bulunmaz hele teèâir-i âadÂúÂt
(Şerif Ali, [yz.]1292: 6a-6b)

3

MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün

SezÀ-yı èişú olaldan feyø-i himmetle zamÀn söyler
Muóabbet gül-şeninde bülbül-i üÿüi-lisÀn söyler

TecelliyÀù ile cümle meôÀhir hem-zebÀn olmuş
MaúÀm-ı èişú zirÀ cümle eşyÀ rÀyegÀn söyler

âimÀòı cÀnıla diñle işit bile beyÀn eyler
MaúÀm-ı naàme-i èÀlem bu sırrı her zamÀn söyler

Hele insÀn-ı úÀmildür bu äÿretten olan yektÀ
Ne söylerse meèÀni-yi ezelden bi-nişÀn söyler

ŞerifÀ nuúúı da hem-dem olaldan bi-riyÀ maórem
İşitsün diñlesün èÀlem beyÀn ider beyÀn söyler
(Şerif Ali, [yz.]1292:18a)

4

MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün

Taãavvuf bilmeyen nÀ-dÀn u èirfÀn n'eylerler
Óaúúúat olmayan güftÀ vü istiósÀn n'eylerler

Suòan-dÀn olsa da bir şÀèir-i nev-reste èÀlemde
BelÀaat-gÿne taèbir olmayÀn elfÀô n'eylerler

Muvaffaú olmayınca óüsn-i taèbiri edibÀne
[...]⁸sÀde zebÀn-ı manôÿme-i evzÀnı n'eylerler

LeèÀl gibi zibÀ-yı muntaòam pÀkize olmazsa
Dizilmiş silk-i taèbire tehi-gÿÿÀn n'eylerler

⁸ Vr'de bu kısım yırtık olduğu için noktalarla gösterilmiştir.

äadÄúatdür óaúíúatde maúÄm-ı kÄmile lÄyíú
äadÄúat (u) istiúÄmet bilmeyen nÄ-dÄn bilürler

LibÄs-ı fÄðire ziynet virür maóbÿb-ı raènÄya
LeüÄfetsüz nezÄketsüz olan èuryÄn bilürler

ŞerifÄ nesò-i pend-Äne suóan-dÄne olur şÄeir
Faúat elfÄô var maènÄsı yoú burhÄn bilürler
(Şerif Alî, [yz.]1292:18b-
19a)

5⁹

Daòl ile devrÄna anda seyrÄnlar vardur
DevrÄna ile yapılmış úatı çou cÄnlar vardur

Kimi söyler diñlemez kimisi hiç añlamaz
KÄmillerün de hele niçe burhÄnlar vardur

Münkire vaäf olunmaz taèrifi úatı güçdür
Bildügin inkÄr eder vÄfir nÄ-dÄnlar vardur

Herkese sırr açılmaz yollar geçilmez
Bu menzillerde zirÄ niçe èummÄnlar vardur

Nuúú-ı Şerife serÄ eyledi óüsn-i edÄ
Neslimüzde vÄúíèÄ kÄn-ı èirfÄnlar vardur

(Şerif Alî, [yz.]1292:19a-19b)

6

**Fe'ilÄtün (FÄ'ilÄtün) / Fe'ilÄtün / Fe'ilÄtün /
Fe'ilün (Fa'lün)**

Òaste-diller keremüñ ile şifÄ isterler
Óüsn-i tedbir ile ol derde devÄ isterler

Bu üariú içre óaúíúatle mecÄzı bir óur

⁹ Vezin bozuk olduğu için bulunamamıştır.

Nuûú-ı tevóid ile teêâir-i duèÀ isterler

İstemezler idelüm çeşm-i óauÀretle naôar
İki göz bir nigeş-i cilve-nümÀ isterler

SÀlik-i òidmetini òora geçermiş gördüm
èÁúibet bünye-sezÀ feyø-ı rıøÀ isterler

Yÿsuf-ı Mıâra saèÀdet iste ehl-i kemÀl
Naúd-i èömrünü virüp beyè ü şirÀ isterler

İltizÀm üzre olup ehl-i hünerde yükdür
Naúd-i vaútine göre óusn-i bahÀ isterler

Bu ŞerifÀ daòì şÀyeste-i èirfÀn oldı
Pir-i himmetdeki esrÀrı sezÀ isterler

(Şerîf Alî, [yz.]1292:19b-

20a)

7

**Fe'ilÀtün (FÀ'ilÀtün) / Fe'ilÀtün / Fe'ilÀtün /
Fe'ilün (Fa'lün)**

Var ise òevú-i cihÀn èÀlem-i èuzletde olur
Bì-riyÀ şevú-i āafÀ ehl-i ùariúatde olur

CÀ-be-cÀ òevú-i mecÀzide muóabbet bulunur
KÀmilÀnuñ şerefi bezm-i óauíúatde olur

Vuālat-ı fúrúati gÀhice mübeddil bulunur
Fúrúatüñ èÁúibeti èÀlem-i vuālatda olur

Mürşidüñ himmetine lÀzım imiş èişú-ı İlÀh
Himmet almaāa sebep şeyòine òidmetde olur

Merd-i meydÀn-ı rıøÀ oldı ŞerifÀ bendine
Maèrifet kesb(i) hele saèyile àayretde olur

(Şerîf Alî, [yz.]1292:23b-

24a)

8

MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün

Ûariúatde óaúúatde bize ÚÀdiriler dirler
ÔuhÿrÀt-ı kerÀmetde bize ÚÀdiriler dirler

Ûariú-i ceöbenüñ úÀnı bulup enfÀs-ı bürhÀnı
KemÀlÀt üzre èirfÀnı bize ÚÀdiriler dirler

Olur èÀşıúları medóş şarÀb-ı èişúla ser-òoş
Dem-À-dem ceöbede bi-hÿş bize ÚÀdiriler dirler

KibÀr-ı evliyÀ óaúúÀ ider èişúlaruñ ióyÀ
Ûariú-i pÀk-i bi-hemtÀ bize ÚÀdiriler dirler

ŞerifÀ bende-i irşÀd müyesser ola istiedÀd
Øaeif-i èÀciz-i evlÀd bize ÚÀdiriler dirler
(Şerif Alî, [yz.]1292:27a-
27b)

9

MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün

Ûariúat ehlinüñ öAtında ÀÀr-ı cünÿn olmaz
Óaúúat-bin olan bir vechile nefse zebÿn olmaz

RıøÀ-zÀde olan [...] ¹⁰ iòhÀra ôuhÿrÀt
O demde fikr-i ferd eyleyüp miónet-nümÿn olmaz

Teselli bulmayan rÀóat bulur mı bezm-i èÀlemde
ÓÀdiâ-i kÀmilÀnuñ muótaırdur olmaz

ŞerifÀ ãóóbeti èÀriflerüñ cümle óaúÀ'iúdür
Ne söylerse taãdiú eyle zirÀ ana zebÿn olmaz
(Şerif Alî, [yz.]1292:29a-
29b)

10

Mef'ÿlü / MefÀ'ilü / MefÀ'ilü / Fe'ÿlün

ZÀhid bizi úaèn eyleme kim ehl-i hevÀyuz

¹⁰ Vr'de bu kısım yırtıldığı için noktalarla gösterilmiştir.

Şÿrîde-dilli mâl-i pâkîze-liúÂyuz

Her dîde bizi farú idemez óÀletimüzden
Biz mülk-i taãarrufda şehiz gözde gedÂyuz

Bu èÀlem-i èunâurda úarÂr eylemezüz bir dem
Biz evc-i saèÀdetde o cÂn-ı murà-ı hümÂyuz

Ólør oldı bize mekteb-i èirfÂnda sebaú-dâş
Bir óÀzin-i gencine-i esrÂr-ı ÒudÂyuz

Youú baòşımız ebnÂ-yı zamÂn ile ŞerîfÂ
Taóúike eren pírlere teslim-i rıøÂyuz
(Şerîf Alî, [yz.]1292:32a-
32b)

11

FÀ'ilÂtün / FÀ'ilÂtün / FÀ'ilÂtün / FÀ'ilün

Doymayanlar dürd-i èişúa derde dermÂn istemez
İçmeyen èişúuñ şarÂbıñ mest-i mestÂn istemez

èÁşıú-ı bì-çÀreyüm ben yazarum şÂm u seóer
CÂn viren cÂnÂn yolunda mest-i óayrÂn istemez

Her seóer feryÂd-ı nÂrum nÂle-i Hÿdur benim
Baór-i èişúa àarú olan bir baór-i èummÂn istemez

èÁşıúuñ gör óÀlini dÂ'im yanar èişú odına
Eyler ol zÂrı enini derde nousÂn istemez

Ey ŞerîfÂ dÂr-ı èukbÂ derd ile taósil olur
Derd-i èişúa yÂr olan èÀlemde dermÂn istemez

(Şerîf
Alî, [yz.]1292:32b/33a)

12

MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / MefÀ'ilün

äafÂdan sînesin çÀk eyleyen abdÂlda èÂr olmaz
Gözüñ aç her mekÂnda bir velî var ÂşikÂr olmaz

äalÄdur varını meydÄn-1 Óaúda beöl iden merde
Ki zirÄ eÄş1úÄnlar yÄr olurlar şöyle bÄr olmaz

Dem-Ä-dem nÄr-1 e1şúıyla çile-i sÿzÄn-1 derd olsa
O bÄauñ vaäl óÄlinde aña leyl ü nehÄr olmaz

CemÄl-i Óaúúa eÄş1ú bülbül-ÄsÄ eyledi feryÄd
O gül-şen-zÄr-1 vaódetde aña hiç kimse yÄr olmaz

ŞerifÄ keâreti vaódetde yeksÄn eyle sen kendüñ
Hücÿm-1 ceÿş-i aamdan pes cihÄn tÄ sine-dÄr olmaz
(Şerîf Alî, [yz.]1292:33a-
33b)

13

MefÄ'ilün / MefÄ'ilün / MefÄ'ilün / MefÄ'ilün

Göñül èanúAsı dilden àayrı bezme lÄne-sÄz olmaz
Óaúúat ÚÄfıdur pervÄzına evc-i mecÄz olmaz

ÖulÄâa èakl-1 úaär idemez reftÄr-1 dil-ò`Ähı
Bu fennüñ mebóaaında bi-meöÄúa keşf-i rÄz olmaz

Maúam-1 e1şúa meydÄn-1 muóabbet ser-fidÄnuñdur
Eger uÄlib iseñ zirÄ bu yolda iótirÄz olmaz

ÖilÄfet èilm-i esmÄ rütbesinüñ bir nigÄhıdur
Rumÿz-1 maèna-i Ädemden özge imtiyÄz olmaz

ŞerifÄ eşref-i ecdÄda dil-beste olur evlÄd
Faúaù resm-i neseble faòr-i ruöaatda cevÄz olmaz
(Şerîf Alî,
[yz.]1292:33b-34a)

14

FÄ'ilÄtün / FÄ'ilÄtün / FÄ'ilÄtün / FÄ'ilün

Biz CenÄb-1 KibriyÄnuñ öÄkir-i esmÄsıyuz
Òalúaè-i tevóid-i öikrüñ velvele-ÄrÄsıyuz

Vech-i cÄnÄn özleyüp geldük vücÿd iúlimine

Úatreyüz äuretde ammÀ vaódetüñ deryÀsıyuz

èArãa-gÀh-i maèrifetde nÿr-ı öikru'llÀh eyle
ääniè-i äunè-ı Úadimüñ nüsoaè-i kübrÀsıyuz

Pirimüz SulùÀn èAbdu'l-úÀdirün her demde biz
MÀye-endÀz-ı şeref äÀóib-i nefes ióyÀsıyuz

Biz úanÀeat ÚÀfınuñ lÀ-nişiniyüz Şerif
ÒÀn-gÀh-ı ÚÀdirinüñ ced-be-ced èanúÀsıyuz
(Şerîf Alî, [yz.]1292:34b-
35a)

15

8'li Hece

ZÀhidlere úarşu bu dem
Dönsün bizüm devrÀnımız
Maóşer yerinde ey dedem
Dönsün bizüm devrÀnımız

MeydÀna girsün èÀşıkÀn
Devreylesünler äÀdıúÀn
Baà-ı cinÀn içre hemÀn
Dönsün bizüm devrÀnımız

Menzile irdüler hele
Virdüler cÀnı bu yola
Çarò-ı felek ile böyle
Dönsün bizüm devrÀnımız

AllÀh AllÀh Hÿ diyerek
Öikr-i ÖudÀ eyleyerek
İnkÀr ehlin döverek
Dönsün bizüm devrÀnımız

MevlÀ èişúına dönerler
NÀr-ı èişúıyla yanarlar
Neşee-i şevúe úanarlar
Dönsün bizüm devrÀnımız

Melekler de ider devrÀn
Güñ yüzinde cümle hemÀn
Görsün beúÀ-bi'llÀhı cÀn
Dönsün bizüm devrÀnımız

Pirimizdendür bu devlet
Ced-be-ced eylerüz òiömet
èAbdu'l-úÀdir ide himmet
Dönsün bizüm devrÀnımız

Şerif ider dÀ'im devrÀn
İdüp lutf-ı kerem YezdÀn
Úıla himmet bize pîrÀn
Dönsün bizüm devrÀnımız
(Şerîf Alî, [yz.]1292:35a-36a)

16

MefÀ'ilün / MefÀ'ilün / Fe'ylün

Ne güzeldür şu Àdem ki marÀbuù
Ki úÀlüñ óÀl ede işbu marÀbuù

Uyumaz uyanıúdur gicelerde
äafÀ-yÀbda uludur bu marÀbuù

ÒudÀya eyle tevfiú èÀşıka sen
Ûola èirfÀnla göñlü marÀbuù

İdüp himmet erenler saña yardım
äakın aldanma aâyÀra marÀbuù

Bilürsen äyretÀ aâyÀr-ı münker
NifÀú ehli bulardur ey marÀbuù

MarÀbuù óáuúına bir öoş cevÀbdur
Ne bilsün bilmesünler ey marÀbuù

Yaúın ol ŞerifÀya eyle òiömet
İrüp dÀrü's-selÀma ey marÀbuù

(Şerîf Alî, [yz.]1292:37a-37b)

17

MefÀ'îlün / MefÀ'îlün / MefÀ'îlün / MefÀ'îlün

Bu yolda cÂnla diñle bulasın cevher-i elfÀô
Oúı èilm-i ledünniden óaber al cevher-i elfÀô

Bu èirfÀn yolına úul ol eriş bir kÀmile sen de
Ki nuúú-ı cÀvidÀndur hem sözüñdür şeker-i elfÀô

Göñül virme èalÀ'íúden kes el àayr-ı òalÀyıúdan
Tecelli ire vaódetden bulasın leööet-i elfÀô

Bu cÂn göziyle ey nev-dem bize gel bu sözüm
Bize yaúın gelen cÂna bulur sırr-ı òavÀãã-ı elfÀô

ŞerifÀ didi kÀmilden alan dersin èÀrifden
Olur elbet maèÀrifden dilünden aóse(n)-i elfÀô

(Şerîf Alî,

[yz.]1292:37b-38a)

18

MefÀ'îlün / MefÀ'îlün / MefÀ'îlün / MefÀ'îlün

Saña gencineè-i èuzlet yeter dünyÀyı n'eylersün
ÚanÀèat var iken üyl-i emel sevdÀyı n'eylersün

èAcÿz-ı dehre dil virmek òauÀdur ehl-i imÀna
Tevekkül dil-berüñ menóys iden rüsvÀyı n'eylersün

Yetmez mi muóabbet kesb iden èiřú-ı óaúíúatden
aafÀya vÀsıl ol àayrı úuru àavàÀyı n'eylersün

ÓayÀt-ı cÀvidÀñidür saña her demde öikru'llah
HevÀ-yı nefsile meömÿm olan icrÀyı n'eylersün

ŞerifÀ cümleden ednÀ bilür öÀtını èÀrifler
ÖilÀf-ı cinsile ülfetdeki daèvÀyı n'eylersün

(Şerîf

Alî,

[yz.]1292:55b-56a)

19¹¹

Óüccet-i úaùìèadur himmeti derviřÀnuñ
Óikmete bàliàdir ãóóbet(i) derviřÀnuñ

Mürřidünden uyanup kesb-i fuyÿøat iden
ÓÀlet-i kÀmiledür vuãlat(ı) derviřÀnuñ

Münker-i cÀhıyla bir vechle olur mu úıyÀs
DaèvÀ-yı řÀyestedür řöhret(i) derviřÀnuñ

äyret-i sireti her kiřiye taèrif olmaz
èilm-i digerde olur himmet(i) derviřÀnuñ

Bunlaruñ óÀlüñ iderlerse řerifÀya su'Àl
Bezm-i ülfetde olur èuzlet(i) derviřÀnuñ

(şerif Alî, [yz.]1292:57b-58a)

20

MefÀ' ilün / MefÀ' ilün / MefÀ' ilün / MefÀ' ilün

Bu meydÀn-ı muóabbetde ãalÀ yÀ Hÿ edib-Àne
Olan cümle meveddetde ãalÀ yÀ Hÿ edib-Àne

İdenler řeyòine òidmet teyiřür kendüye devlet
Ki böyle buldular rifèat ãalÀ yÀ Hÿ edib-Àne

Úulı ol ulu sulùÀna iriř bir merd-i GeylÀne
Olursan bende CılÀna ãalÀ yÀ Hÿ edib-Àne

Giceler durma sen àÀfil olagör sözüme úÀèil
Ebed olmaz saña óÀèil ãalÀ yÀ Hÿ edib-Àne

Gelenler ùoàrı meydÀna virirler cÀnı úurbana
Atılmaz bu yabana ãalÀ yÀ Hÿ edib-Àne

¹¹Vezin bozuk olduğu için bulunamamıştır.

Úulaú ùut eyle bir mengýş tehî ôann itme úalem
boş

Bu sözü m sÀlike biñ cýş āalÀ yÀ Hý edib-Àne

Olanlar pîrine vÀãıl adıyla oldılar vÀãıl
Budur maósýle ve'l-óÀãıl āalÀ yÀ Hý edib-Àne

Şerif it òidmet-i pîrÀn kerem eyler saña YezdÀn
Yeter luúfıla bu iósÀn āalÀ yÀ Hý edib-Àne
(Şerif Alî,

[yz.]1292:63b-64a)

21

FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀ tün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilün

Bakma ey dil sen gürýh-ı ÚÀdirinüñ óÀline
Bu melÀmet òirúasıdur pes ber-À-ber şÀlına

Nik (ü) bed birdür óaúúúatde bakılsa bì-riyÀ
Beñzemez esrÀr-ı iúbÀli anuñ aóvÀline

äyretÀ ednÀdur ammÀ maènide bilsen anı
Her biri sulùÀn-ı èÀlem feyô-i istiúbÀline

ZÀhidÀ esrÀrını fehm idemezseñ añlaruñ
BÀri imèÀn-ı naôar úıl āóóbetüñ icmÀline

äyreti ôÀhirle olmaz rütbeè-i èişúı beyÀn
Pestdür üftÀdeler esrÀr-ı mÀ-fi'l-yÀline¹²

Nükte-i èilm-i ledünni nuúúıla olmaz beyÀn
ÚÀl ile olmaz ŞerifÀ vaáf-ı istiúbÀline
(Şerif Alî,

[yz.]1292:64a-64b)

22

FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilün

Maôhar-ı feyø-i òudÀyuz ÚÀdiriyüz ÚÀdiri
Ehl-i èişúa piş-vÀyuz ÚÀdiriyüz ÚÀdiri

¹² Boyunun sırlarına.

Çekmezüz úayd-ı sivÄy1 mÄ-sivÄdan èÄriyüz
TÄrik-i her dü-sezÄyuz ÚÄdiriyüz ÚÄdiri

Óaøret-i SulùÄn èAbdu'l-úÄdire úul olmışuz
Himmetiyle pür-âafÄyuz ÚÄdiriyüz ÚÄdiri

Úalbimüz Äyinesi buldı cilÄ envÄr ile
RyšenÄ-baøş-ı r1øÄyuz ÚÄdiriyüz ÚÄdiri

Úaüreyüz äyretde ammÄ èÄlem-i maènÄdayuz
Baór-i elùÄf-ı ÒudÄyuz ÚÄdiriyüz ÚÄdiri

Biz Şerif İbnü'l-Şerifüz ÄsitÄnuñ beklerüz
ÒÄdim-i faúr-i fenÄyuz ÚÄdiriyüz ÚÄdiri
(Şerîf Alî,

[yz.]1292:65b-66a)

23

FÄ'ilÄtün / FÄ'ilÄtün / FÄ'ilÄtün / FÄ'ilün

ÓÄmil-i sırr-ı óaúíúatdür gürÿh-ı ÚÄdiri
VÄúıf-ı esrÄr-ı óikmetdür gürÿh-ı ÚÄdiri

Aèlem-i ilm-i ledündür vÄriâ-i sırr-ı velì
SÄlik-i şÄh-ı velÄyetdür gürÿh-ı ÚÄdiri

İntisÄb it der-geh-i SulùÄn èAbdu'l-úÄdire
CÄh-ı vÄlÄ-yı èinÄyetdür gürÿh-ı ÚÄdiri

Baş egüp her bir velì der-gÄha oldı bendeler
NÄèil-i èizz ü saèÄdetdür gürÿh-ı ÚÄdiri

Cümle ecdÄduñ ŞerifÄ şerrine maórem durur
Saña daòi èayn-ı èizzetdür gürÿh-ı ÚÄdiri
(Şerîf Alî,

[yz.]1292:66a-66b)

24

FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilün
Ravøa-i gül-zÀr-1 Óáúdur èiřú-1 pÀk-i ÚÀdiri
Maøhar-1 esrÀr-1 Óáúdur èiřú-1 pÀk-i ÚÀdiri

Kenz-i lÀ-yefnÀya vÃ1l oldı úalb-i èÀřıkÀn
Maùlaè-i envÀr-1 Óáúdur èiřú-1 pÀk-i ÚÀdiri

Devr ider bu nüh-felek èiřú-1 ÒudÀ ile müdÀm
Merkez-i devvÀr-1 Óáúdur èiřú-1 pÀk-i ÚÀdiri

Ehl-i èiřúuñ óÀline vÀúif degildür zÀhidÀn
Òilúat-i esrÀr-1 Óáúdur èiřú-1 pÀk-i ÚÀdiri

èiřú-1 MevlÀ iledür [...] ¹³ ŞerifÀ āubó (u) řÀm
Ceøbeè-i devvÀr-1 Óáúdur èiřú-1 pÀk-i ÚÀdiri
(Şerif Ali,
[yz.]1292:66b-67a)

25

FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀ tün / FÀ'ilün
BÀèiâ-i kesb-i saèÀdetdür maúÀm-1 ÚÀdiri
Maùlaè-i nÿr-1 hidÀyetdür maúÀm-1 ÚÀdiri

Feyø-i ÀdÀbıyla Óáuúa èÀřıúı te'dib ider
Ekmel-i rÀh-1 ùariúatdür maúÀm-1 ÚÀdiri

Bundadır èÀřıúularuñ ser-mÀyeè-i èirfÀnı da
Maórem-i rÀz-1 óáuúúatdür maúÀm-1 ÚÀdiri

èÀřıú-1 sÀdıúularuñ maèmÿr olur eùvÀrıyla
Menşeè-i nÿr-1 èinÀyetdür maúÀm-1 ÚÀdiri

Herkese olmaz müyesser maórem olmaú sırrına
Aâl-1 kÀn-1 saèÀdetdür maúÀm-1 ÚÀdiri

Şevúinuñ bir øerresi øÿrřid-i èÀlem-tÀb olur
Gün gibi evc-i kerÀmetdür maúÀm-1 ÚÀdiri

¹³ Vr'de bozulma olduğu için bu kısım noktalarla gösterilmiştir.

Yümnile èÅşıúlaruñ şAdÀn-ı feyø-i óÀl ider
Maãdar-ı sırr-ı velÀyetdür maúÀm-ı ÚÀdirì

Bu ŞerifÀ ÚÀdirì oldı şeref-yÀb-ı kemÀl
Hem-dem-i yümn-i mürüvvetdür maúÀm-ı ÚÀdirì
(Şerîf Alî,
[yz.]1292:67a-67b)

26

FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilün
İsm-i Óayy ile tecellide kemÀl-i ÚÀdirì
Oldu ióyÀ ehl-i èirfÀna maúÀl-i ÚÀdirì

SÀlikÀnuñ cümlesi dil-zindedür bu ismile
Bende-gÀnı eyledi Àrzÿ-yı lÀl-i ÚÀdirì

Çün èabÀ an-ced ulu nesl ü aãlı kÀm-yÀb
Pür-üemÀl olsa sezÀdur iùùisÀl-i ÚÀdirì

èAleme virdi şeref envÀr-ı öikru'llÀh ile
Himmet-i èuômÀya maóóardur viãÀl-i ÚÀdirì

Ceóbeè-i rÿóÀniye vü sÀyesi enfÀs olur
Dem-be-dem kÀn-ı óaúíúatdür óayÀl-i ÚÀdirì

Cezbeè-i saèdiyye oldı muttaãıl cünbişleri
Birbirinden farú olmaz ehl-i óÀl-i ÚÀdirì

Bu ŞerifÀ'ya óayÀt-ı cÀvidÀnidür tamÀm
Eyledi ióyÀ anı Týr-ı cemÀl-i ÚÀdirì
(Şerîf Alî,
[yz.]1292:67b-68a)

27

FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilÀtün / FÀ'ilün
Ehl-i èişúuñ feyø-i himmetden olur ser-mÀyesi
KÀmilÀnun da óaúíúatden olur ser-mÀyesi

Dâ'imÀ taóãil-i adÂbıyla maemÿre olur
Bî-riyÀ bezm-i ùariúatden olur ser-mÀyesi

CÀ-be-cÀ semt-i mecÀza meyl ider bi'l-iútiøÀ
Fil-óauúúa bil vuãlatdan olur ser-mÀyesi

Mürşid-i kÂmil rıøÀsı reh-nümÀsıdur anuñ
SÀlikün iòlÀã-ı niyyetden olur ser-mÀyesi

CÂn (u) başı terk ider eışúuñ yolunda bî-riyÀ
Bil Şerif kim kÂn-ı òidmetden olur ser-mÀyesi

(Şerîf Alî,

[yz.]1292:73b-74a)